

Vem tjänar på Chiles litium?



Chiles litium berikar miljardärerna men utplånar land och folk

Ungefär en tredjedel av världens litium kommer från Chile. Det chilenska folkets behov tycks dock komma efter de stora företagens behov.

Atacama-saltslätten i norra Chile, som sträcker sig över 1 200 kvadratkilometer, är den största litiumkällan i världen. Vi står på en klippa och ser ut över la gran fosa, den stora gruvan som ligger i den södra änden av platån och som är avskärmd från allmänhetens insyn. Det är där de stora chilenska företagen har inrättat sig för att utvinna litium och exportera det ? till stor del obearbetat ? till den globala marknaden. "Vet du vems svärson som är Chiles litiumkung?" frågar Loreto, som tog oss med till saltslätten för att se den vita sanden från en utsiktsplats. Hans svar är inte så chockerande; det är Julio Ponce Lerou, som är den största aktieägaren i litiumgruvbolaget Sociedad Química y Minera de Chile (SQM) och tidigare svärson till den avlidne militärdiktatorn Augusto Pinochet (som styrde Chile 1973-1990).

SQM och Albemarle, de två största chilenska gruvbolagen, dominerar Atacama-saltslätten. Det är omöjligt att få tillstånd att besöka den södra delen, där de stora företagen har sin verksamhet. Företagen utvinner litium genom att pumpa upp saltlake från undersidan av saltslätten och sedan låta den avdunsta i månader innan de utför utvinningen. "SQM stjälar vårt vatten för att utvinna litium", sade den tidigare ordföranden för rådet för ursprungsbefolkningen i Atacameño, Ana Ramos, 2018, enligt Deutsche Welle. Koncentratet som blir kvar efter avdunstningen omvandlas till litiumkarbonat och litiumhydroxid, som sedan exporteras och utgör viktiga råvaror som används vid tillverkningen av litiumjonbatterier. Ungefär en tredjedel av världens litium kommer från Chile. Enligt Goldman Sachs är "litium den nya bensinen".

Vad nödvändigheten gör

Äganderätten till saltslätten är omtvistad mellan staten, Chiles ursprungsbefolkningar och privata företag. Men, som en medlem av Lickanantay ? det ursprungsfolk som kallar Atacama-saltslätten sitt hem ? berättade för oss, bor de flesta av markägarna inte längre i området. Juan, som föder upp hästar och vars familj var boskapsskötare, berättar för oss att folk "lever på arrenden från marken". De bryr sig inte om vad som händer med området". Juan vet dock att arrendena är mycket låga. "Det de betalar oss när de bryter vår mark är praktiskt taget lite dricks", säger han. "Det är ingenting jämfört med vad de tjänar. Men det är ändå mycket pengar." För de flesta i Lickanantay säger Juan att "litium inte är ett problem, för även om det är känt att det skadar miljön så ger det [oss] pengar". "Nödvändigheten driver människor att göra många saker", tillägger han.

De negativa miljökonsekvenserna av litiumutvinningen har studerats av forskare och observerats av turistguider i Chile. En guide, Angelo, berättar att han oroar sig för att vattnet förorenas på grund av gruvverksamheten och för den inverkan den har på djuren i Atacamaöknen, bland annat de rosa flamingorna. "Då och då ser vi en död rosa flamingo", säger han. Cristina Inés Dorador, som

deltog i skrivandet av Chiles nya förslag till ny grundlag, är en forskare med doktorsexamen i naturvetenskap som har publicerat om minskningen av den rosa flamingopopulationen på saltfälten. Hon har dock också sagt att ny teknik skulle kunna användas för att förhindra den utbredda negativa miljöpåverkan. Ingrid Garcés Millas, som har en doktorsexamen i geovetenskap från universitetet i Zaragoza och är forskare vid universitetet i Antofagasta, påpekade i en artikel för *Le Monde Diplomatique* att den nuvarande litiumutvinningen har lett till en försämring av "de andinska folkens livsstil". Ett exempel som hon gav var att medan den underjordiska vattenförsörjningen används av litiumindustrin, "försörjs samhällena [med vatten] via tankvagnar".

Enligt en rapport från MiningWatch Canada och Environmental Justice Atlas "för att producera ett ton litium i saltfälten i Atacama (Chile) avdunstar 2 000 ton vatten, vilket orsakar betydande skador på både vattentillgången och kvaliteten på de underjordiska sötvattenreserverna".

Samtidigt finns ingen angelägen debatt i Atacama-regionen om utvinning av litium. De flesta verkar ha accepterat att den är här för att stanna. Bland aktivister råder det oenighet om hur man ska närma sig frågan. Mer radikala aktivister anser att litium inte bör utvinnas, medan andra debatterar om vem som ska få ta del av de rikedomar som utvinningen av litium ger upphov till. Åter andra, som Angelo och Loreto, anser att Chiles vilja att exportera obearbetad litium tar ifrån landet möjligheten att utforska de fördelar som skulle kunna komma av att bearbeta metallen inom landet.

Naturliga allmänningar

Inför presidentvalet i Chile i november 2021 besökte vi Giorgio Jackson, som nu är en av de närmaste rådgivarna till Chiles president Gabriel Boric. Han berättade då för oss att Chiles nya regering skulle titta på möjligheten att nationalisera viktiga resurser som koppar och litium. Detta verkar inte längre finnas på regeringens dagordning, trots att man förväntade sig att de höga priserna på koppar och litium skulle betala för de välbehövliga pensionsreformerna och moderniseringen av landets infrastruktur.

Tanken att nationalisera florerade vid grundlagskonventet, men hittade inte sin väg in i texten till den föreslagna grundlagen, som kommer att gå till omröstning den 4 september. I stället bygger denna på artikel 19 i 1980 års grundlag, som föreskriver "rätten att leva i en miljö fri från föroreningar". I den nya grundlagen förväntas naturgemenskaperna fastställas, enligt vilka staten "har en särskild skyldighet att förvalta dem för att säkerställa naturens rättigheter och nuvarande och framtida generationers intressen".

Under de sista dagarna av den tidigare presidenten Sebastián Piñeras regering beviljade Chiles gruvministerium två företag ? BYD Chile SpA och Servicios y Operaciones Mineras del Norte S.A. ? utvinningsrättigheter för 80 000 ton litium vardera under 20 år. En appellationsdomstol i Copiapó hörde en petition från guvernören där, Miguel Vargas, och från olika ursprungsbefolkningar. I januari 2022 upphävde domstolen avtalet, vilket bekräftades i juni av Högsta domstolen. Detta innebär inte att Chile kommer att dra tillbaka storföretagens utvinning av litium, men det tyder på att ett nyvaknat intresse håller på att växa fram mot den omfattande exploateringen av naturresurser i landet.

Fram till 2016 producerade Chile 37 procent av den globala marknadsandelen av litium, vilket gjorde landet till världens största producent av metallen. När Chiles regering höjde royaltyavgifterna för gruvbolagen minskade flera av dem sin produktion och några ökade sina andelar i Argentina (SQM, till exempel, gick in i ett samriskföretag med Lithium Americas Corporation för att arbeta i ett projekt i Argentina). Chile ligger efter Australien när det gäller litiumproduktion på världsmarknaden för närvarande, och har sjunkit från 37 procent 2016 till 29 procent 2019 (som förväntas sjunka ytterligare till 17 procent 2030).

Juans iakttagelse att "nödvändigheten driver människor att göra många saker" fångar stämningen bland Atacameños. Människors behov i regionen tycks bara komma i andra hand, efter de stora företagens behov. Släktingar till de gamla diktatorerna berikar sig på marken, medan markägarna ? av nödvändighet ? säljer den för una propina, lite dricks.

Vijay Prashad och Taroa Zúñiga Silva, *Globetrotter* (Övers: Vaple)

Chile's lithium provides profit to the billionaires but exhausts the land and the people
Den här artikeln har producerats av [Globetrotter](#).

Vijay Prashad är en indisk historiker, redaktör och journalist. Han är författarstipendiat och chefskorrespondent på Globetrotter. Han är redaktör för LeftWord Books och chef för Tricontinental: Institute for Social Research. Han är Senior Non-resident fellow vid Chongyang Institute for Financial Studies, Renmin University of China. Han har skrivit mer än 20 böcker, bland annat The Darker Nations och The Poorer Nations. Hans senaste böcker är Struggle Makes Us Human: Learning from Movements for Socialism och (tillsammans med Noam Chomsky) The Withdrawal: Iraq, Libya, Afghanistan, and the Fragility of U.S. Power.

Taroa Zúñiga Silva är författarstipendiat och spansk mediekoordinator för Globetrotter. Hon är tillsammans med Giordana García Sojo medredaktör för Venezuela, Vórtice de la Guerra del Siglo XXI (2020). Hon är medlem av samordningskommittén för Argos: International Observatory on Migration and Human Rights och är medlem av Mecha Cooperativa, ett projekt inom Ejército Comunicacional de Liberación.

Gillar du det Svensk-Kubanska Föreningen gör?

Vill du bidra till kampen mot den omänskliga blockaden?

Swisha en tjuga eller valfri summa till

123 589 0975 eller pg **40 54 11 – 0**

Ett ännu mer betydelsefullt stöd är medlemskap!

Ange namn, e-post, adress och skicka 300 kr för ett års medlemskap
(150 kr för pensionärer, arbetslösa och studerande)

– samma swish/pg som ovan